

Effect of Islamic Life Style and Metacognitive Skills on Motivating the Academic Achievement of High School Students; a Case Study of Kerman

ARTICLE INFO

Article Type

Descriptive Study

Authors

Shahabi Sh.¹ MSc,
 Moghanizadeh Z.² MSc,
 Sanagouymoharer Gh.R.^{*3} PhD

How to cite this article

Shahabi Sh, Moghanizadeh Z, Sanagouymoharer Gh.R. Effect of Islamic Life Style and Metacognitive Skills on Motivating the Academic Achievement of High School Students; a Case Study of Kerman. *Islamic Life Style Centered on Health*. 2019;3(1):13-19.

¹Psychology Department, Education & Psychology Faculty, Zarand Branch, Islamic Azad University, Zarand, Iran

²Psychology Department, Education & Psychology Faculty, Semnan University, Semnan, Iran

³Psychology Department, Education & Psychology Faculty, Zahedan Branch, Islamic Azad University, Zahedan, Iran

*Correspondence

Address: Zahedan Branch, Islamic Azad University, Daneshgah Street, Zahedan, Sistan and Baluchestan, Iran.

Phone: +98 (54) 33443600

Fax: +98 (54) 33443600

gh.sanagoo@iauzah.ac.ir

Article History

Received: October 20, 2018

Accepted: December 28, 2018

ePublished: March 19, 2019

ABSTRACT

Aims Knowing the factors affecting the motivation of students' academic achievement is very important. The aim of this study was to investigate the effect of Islamic life style and metacognitive skills on motivating the academic achievement of high school students in Kerman.

Instruments & Methods In this descriptive-correlational study, 332 students in District 1 of Kerman were selected, using multistage cluster sampling method. The Hermann's motivation questionnaire, Kaviani Islamic life style questionnaire, and metacognitive skills questionnaire were used for data collection. The data were analyzed by SPSS 16 software, using Pearson correlation coefficient and stepwise regression.

Findings The correlation between Islamic life style and all components of metacognitive skills with positive motivation was positive and significant ($p=0.01$). Islamic life style explained the variance of motivation of academic achievement as 27% in the first step, 32% with the addition of self-esteem in the second step, and 34% with the addition of planning in the third step ($p=0.001$).

Conclusion Islamic life style and metacognitive skills are important factors affecting the students' academic motivation.

Keywords Motivation of Academic Achievement; Islamic Lifestyle; Metacognitive Skills

CITATION LINKS

[1] Motivation to learn in massive open online ... [2] The anatomy of achievement ... [3] A theory of achievement ... [4] Implicit and self-attributed motives to ... [5] The emergence of contesting motives for student feedback ... [6] What makes a good student? How emotions, self-regulated ... [7] Emotions, self-regulated learning, and achievement in ... [8] Personality as a moderator of context effects on ... [9] Self-regulated learning and academic achievement in ... [10] Quantification and measurement of Islamic life ... [11] Quranic study on the relationship between life style ... [12] The investigation of relationship between Islamic ... [13] A dimension analysis of responsibility in Islamic ... [14] Correlation of Islamic lifestyle with spiritual ... [15] The study of the relationship between Islamic life ... [16] Correlation of Islamic lifestyle with life satisfaction ... [17] Prediction of psychological wellbeing and happiness in the ... [18] A study on the role of self-esteem and self-effectiveness for ... [19] Impact of Islamic lifestyle on academic ... [20] Metacognition and ... [21] Educational psychology: Modular active learning edition ... [22] Metacognition and learning: Conceptual and ... [23] The instinct fallacy: The metacognition of answering ... [24] The ability to estimate knowledge and performance ... [25] Effect of teaching meta-cognition package ... [26] The role of metacognition and self-efficiency in students ... [27] Analyzing the relationship between meta-cognitive ... [28] Effectiveness of cognitive techniques on academic ... [29] Review the impact of metacognitive strategies on achievement ... [30] The relationship between reading metacognition strategies ... [31] A questionnaire measure of achievement ... [32] Validity of motivation questionnaire of Heremence on ... [33] Reliability and validity of a state metacognitive ... [34] The relation between meta-cognitive strategies, self-efficacy ... [35] The relationship between dimensions of Islamic ... [36] Factors affecting academic self-efficacy and its association ... [37] Relationship of Islamic lifestyle with happiness in life ... [38] The effectiveness of metacognitive strategies training on student ... [39] Metacognitive awareness and academic motivation ... [40] The relationship between mathematical problem ... [41] The prediction of religiosity based on thinking styles ... [42] Beliefs about reading, metacognitive reading strategies ... [43] Relationship between study habits and academic achievement ...

تاثیر سبک زندگی اسلامی و مهارت‌های فراشناختی بر انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه؛ مطالعه موردی شهر کرمان

شیفته شهابی MSc

گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، واحد زرنند، دانشگاه آزاد اسلامی، زرنند، ایران

زهرا مغنی‌زاده MSc

گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران

غلامرضا ثناگوی‌محرر* PhD

گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، واحد زاهدان، دانشگاه آزاد اسلامی، زاهدان، ایران

چکیده

اهداف: شناخت عوامل موثر بر انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان اهمیت فراوانی دارد. هدف این پژوهش، بررسی تاثیر سبک زندگی اسلامی و مهارت‌های فراشناختی بر انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر کرمان بود.

ابزار و روش‌ها: در این پژوهش توصیفی-همبستگی، تعداد ۳۳۲ دانش‌آموز ناحیه یک شهر کرمان در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسش‌نامه‌های انگیزش پیشرفت هرمنس، سبک زندگی اسلامی کابوایی و مهارت‌های فراشناختی استفاده شد. داده‌ها با استفاده از آزمون‌های همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه به شیوه گام‌به‌گام در نرم‌افزار SPSS 16 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها: همبستگی بین سبک زندگی اسلامی و تمام مولفه‌های مهارت‌های فراشناختی با انگیزش پیشرفت مثبت و معنی‌دار بود ($p=0/01$). سبک زندگی اسلامی در گام اول ۲۷٪، در گام دوم با افزوده‌شدن خودبازبینی ۳۲٪ و در گام سوم با افزوده‌شدن برنامه‌ریزی ۳۴٪ واریانس انگیزش پیشرفت تحصیلی را تبیین نمود ($p=0/001$).

نتیجه‌گیری: سبک زندگی اسلامی و مهارت‌های فراشناختی از عوامل مهم تاثیرگذار بر انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان هستند.

کلیدواژه‌ها: انگیزش پیشرفت تحصیلی، سبک زندگی اسلامی، مهارت‌های فراشناختی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۷/۲۸

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۱/۰۷

* نویسنده مسئول: gh.sanagoo@iauzah.ac.ir

مقدمه

طی سه دهه اخیر، پیشرفت تحصیلی و مطالعه عوامل موثر بر آن، بیش از پیش مورد توجه متخصصان تعلیم و تربیت قرار گرفته است. امروزه تمرکز متخصصان تعلیم و تربیت به جای ارایه برنامه‌های آموزشی یا مدیریت رفتار کلاسی، روی پرورش دانش‌آموزان با انگیزه پیشرفت بالا و راهبردی است^[1]. انگیزه پیشرفت عبارت از نیروی انجام‌دادن خوب کارها نسبت به استانداردهای عالی است^[2]. نظریه انگیزش پیشرفت بر تحقیقات اولیه هوپ، سیرز، مک‌کلند و اتکینسون استوار است. این نظریه بر نقش هدف در موفقیت و شکست دانش‌آموزان تاکید دارد^[3]. محققان انگیزشی عقیده دارند که انگیزه پیشرفت، یک تعامل بین متغیرهای موقعیتی و انگیزه مربوط به فرد برای رسیدن به موفقیت است. این دو به‌طور مستقیم در پیش‌بینی رفتار، درگیر دو نوع انگیزه درونی و بیرونی هستند. انگیزه‌های درونی، خودبه‌خود عمل می‌کنند و از آن به‌عنوان انجام وظیفه نیز نام برده می‌شود و از طریق مشوق‌های ذاتی برای انجام کار تحریک می‌شوند، اما

انگیزه‌های بیرونی از طریق انتخاب عمدی و اغلب برای دلایل بیرونی تحریک می‌شوند^[4].

از دیدگاه آموزشی نیز انگیزه ساختاری چندوجهی است که با یادگیری و پیشرفت تحصیلی مرتبط است. روان‌شناسان، ضرورت توجه به انگیزش در تعلیم و تربیت را به‌دلیل ارتباط موثر آن با یادگیری‌های جدید، مهارت‌ها، راهبردها و رفتارها متذکر شده‌اند؛ زیرا با این انگیزه افراد تحرک لازم را برای به‌پایان‌رساندن موفقیت‌آمیز تحصیل، رسیدن به هدف یا دستیابی به درجه معینی از شایستگی در کار خود دنبال می‌کنند تا بالاخره بتوانند موفقیت لازم را در امر یادگیری و تحصیل کسب کنند^[5]. الگوی عمومی اجتماعی-شناختی برای انگیزش شامل سه سازه انگیزشی انتظار، ارزش و عاطفه است که به باورهای فراگیرشده در خصوص انجام تکلیف مربوط است، ارزش بر دلایل یادگیرنده برای درگیرشدن در فعالیت‌های تحصیلی تمرکز دارد و عاطفه بر میزان اضطرابی که فرد هنگام ارزشیابی تجربه می‌کند اشاره دارد^[6]. انگیزه دانش‌آموزان یکی از عوامل اصلی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان است و در اتخاذ شیوه‌های مطالعه آنان تاثیر دارد و به‌عنوان پیش‌تاز یادگیری مهارت‌های مورد تاکید است^[7]؛ به‌طوری که ارزش‌ها، نگرش‌ها و انگیزه افراد از طریق رفتار مطالعه، عملکرد تحصیلی یادگیرنده را تحت تاثیر قرار می‌دهد^[8]. همچنین پژوهش‌های انجام‌شده حاکی از این مطلب است که ترکیب دو دسته از انگیزه‌های پیشرفت یعنی انگیزه درونی و انگیزه بیرونی رفتار فعالیت‌های تحصیلی دانش‌آموزان را جهت می‌دهد^[9].

با توجه به اهمیت انگیزش پیشرفت تحصیلی در عملکرد تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، شناخت عوامل موثر بر آن اهمیت فراوانی دارد؛ بر همین مبنا یکی از عواملی که ممکن است با انگیزش پیشرفت دانش‌آموزان مرتبط باشد و کمتر به آن پرداخته شده است، سبک زندگی اسلامی است. *آدلر* سبک زندگی را شیوه و روش زندگی در حوزه‌های مختلف زندگی فرد، اعم از فردی یا اجتماعی می‌داند. در دیدگاه *آدلر*، سبک زندگی مجموعه‌ای از طرز تلقی‌ها، ارزش‌ها، شیوه‌های رفتار، حالت‌ها و سلیقه‌ها در هر چیزی را در بر می‌گیرد^[10]. در بیشتر مواقع، مجموعه عناصر سبک زندگی در یک جا جمع و افراد در یک سبک زندگی مشترک می‌شوند. هر مکتب مذهبی، سبک زندگی برای بشریت عرضه می‌کند و مدعی است جامعه مطلوب و زندگی سالم در نتیجه پیروی از روش زندگی است که آنان عرضه می‌کنند. اسلام یکی از بنیان‌های سازنده سبک زندگی انسان است^[11]. مفهوم سبک زندگی اسلامی با مفهوم سبک زندگی که *آدلر* بیان می‌کند، شباهت‌هایی دارد. بعضی از این شباهت‌ها شامل توجه به ارزش‌ها، کل‌نگری، غایت‌گرایی، جهت‌یابی فردی، خود خلاق و غیره است^[12]. سبک زندگی اسلامی یعنی در زندگی هر فرد، چه شخصی، چه خانوادگی و چه اجتماعی، قواعد و الگوها و قالب‌ها و ملاک‌های اسلامی نقش مهمی ایفا کند؛ یعنی روش‌ها را براساس آنچه اسلام گفته و خواسته است به کار گیرد^[13].

تحقیقات نشان داده است که سبک زندگی مرتبط با اسلام تاثیر معنی‌دار و مثبتی بر طیف وسیعی از حیطه‌های زندگی افراد دارد. برای مثال در پژوهش *رنجدوست* نتایج نشان داد همبستگی مثبتی بین سبک زندگی اسلامی با سلامت معنوی و اجتماعی وجود دارد و سبک زندگی دینی اسلامی منجر به بهبود و ارتقای سلامت اجتماعی و سلامت معنوی افراد جامعه به‌ویژه معلمان و مدیران می‌شود^[14]. پژوهش *جنابادی* نشان داد بین سبک زندگی اسلامی، سازگاری شغلی و سلامت اجتماعی همبستگی مثبت و معنی‌داری

پژوهش سپهوندی و همکاران نشان داد که آموزش تکنیک‌های فراشناختی باعث افزایش نمره‌های عملکرد تحصیلی و انگیزش تحصیلی آزمودنی‌ها در مرحله پس‌آزمون و افزایش آن در مرحله پیگیری شد [28]. نتایج پژوهش طهماسبی و همکاران که با هدف بررسی تأثیر راهبردهای فراشناختی بر انگیزه پیشرفت و فرسودگی تحصیلی دانش‌آموزان دختر پایه ششم ابتدایی انجام گرفت، نشان داد که راهبردهای فراشناختی بر انگیزه پیشرفت و فرسودگی تحصیلی دانش‌آموزان تأثیرگذار است و موجب افزایش انگیزش پیشرفت تحصیلی و کاهش فرسودگی تحصیلی می‌شود [29]. همچنین نتایج پژوهش پورطاهریان و همکاران بیانگر آن بود که راهبردهای فراشناختی خواندن، متغیر پیش‌بین قوی‌تری در انگیزش پیشرفت دانش‌آموزان محسوب می‌شود [30].

در مجموع با توجه آنچه اشاره شد، مشخص می‌شود که انگیزش پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان یکی از مهم‌ترین عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان است. بر همین اساس شناخت عوامل موثر بر انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان اهمیت فراوانی دارد. همچنان که اشاره شد، سبک زندگی اسلامی و مهارت‌های فراشناختی از جمله عواملی هستند که به نظر می‌رسد با انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مرتبط باشند. با این حال تحقیقات انجام‌گرفته در این حیطه بسیار محدود و مربوط به مناطق خاصی است. با توجه به این مطالب، هدف این پژوهش بررسی تأثیر سبک زندگی اسلامی و مهارت‌های فراشناختی بر انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر کرمان بود.

ابزار و روش‌ها

روش پژوهش حاضر، توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان ناحیه یک مدارس دوره متوسطه دوم شهر کرمان به تعداد ۲۴۵۰ نفر (۱۱۸۰ دختر و ۱۲۷۰ پسر) در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ بود که از بین این افراد ۳۳۲ نفر (۱۶۰ دختر و ۱۷۲ پسر) با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای و با استفاده از فرمول کوکران انتخاب شدند؛ به این ترتیب که به‌صورت تصادفی از بین کلیه مدارس پسرانه و دخترانه ناحیه یک دوره متوسطه دوم شهر کرمان تعداد ۷ مدرسه پسرانه و ۷ مدرسه دخترانه و از بین این مدارس تعدادی کلاس انتخاب شد. قبل از توزیع پرسش‌نامه‌ها، برای جلب همکاری دانش‌آموزان این کلاس‌ها، ابتدا توضیحات لازم در مورد هدف و اهمیت پژوهش به آنها ارائه شد و از آنها خواسته شد به تمام سئوالات پرسش‌نامه با دقت پاسخ دهند.

ابزارهای گردآوری اطلاعات شامل پرسش‌نامه‌های زیر بود:

۱- پرسش‌نامه انگیزش پیشرفت هرمنس: این پرسش‌نامه در سال ۱۹۷۰ توسط هرمنس به‌منظور سنجش میزان انگیزش پیشرفت طراحی شده و شامل ۲۹ سؤال چهارگزینه‌ای است. به این گزینه‌ها برحسب این که شدت انگیزه پیشرفت از زیاد به کم یا کم به زیاد باشد نمره داده می‌شود. بنابراین برخی سئوالات به‌صورت مثبت و برخی دیگر به‌صورت منفی است و دامنه اختیار هر سؤال از ۱ تا ۴ بوده و دامنه تغییرات کل سئوالات بین ۲۹ تا ۱۱۶ است. تفسیر آزمون براساس نمره کل است، به‌طوری که اگر مجموع نمرات بالا باشد نشانگر انگیزه پیشرفت بالا و نمرات پایین بیانگر انگیزه پیشرفت پایین فرد است [31]. هرمنس برای برآورد روایی آزمون، ضریب همبستگی پرسش‌نامه را با رفتارهای پیشرفت‌گرا برآورد کرد که نشان‌دهنده روایی بالای آزمون بود (۰/۸۸=r). برای برآورد پایایی نیز دو روش آلفای کرونباخ و بازآزمایی پس از گذشت سه

وجود دارد و نیز تحلیل رگرسیون نشان داد که متغیرهای سبک زندگی اسلامی و سازگاری شغلی، سلامت اجتماعی را پیش‌بینی می‌کنند [15]. نتایج پژوهش درب /صفهانی و همکاران بیانگر آن بود که رابطه مثبتی بین سبک زندگی اسلامی با رضایت از زندگی و سلامت روان وجود دارد [16]. نتایج پژوهش رحمتی نیز حاکی از آن بود که سبک زندگی اسلامی موجب تقویت و افزایش شادکامی و بهباشی روان‌شناختی در افراد می‌شود [17]. طولابی و همکاران در پژوهشی روی نوجوانان شهر مشهد نشان دادند که بین کارآمدی و عزت نفس با سبک زندگی اسلامی رابطه وجود دارد و سبک زندگی اسلامی موجب افزایش کارآمدی و عزت نفس می‌شود [18]. همچنین نتایج پژوهش نیکوکار و همکاران نشان داد که بین سبک زندگی اسلامی و موفقیت دانشجویان رابطه وجود دارد، به‌طوری که سبک زندگی اسلامی و ابعاد آن بر موفقیت تحصیلی دانشجویان تأثیر می‌گذارد [19].

اما علاوه بر سبک زندگی اسلامی، یکی دیگر از عواملی که ممکن است با انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مرتبط باشد، مهارت‌های فراشناختی است. فراشناخت را می‌توان یادگیری چگونه یادگرفتن دانست و به‌طور تخصصی‌تر می‌توان فراشناخت را نحوه نظارت بر تفکر و یادگیری و چگونگی به‌کارگیری آن در عمل تعریف کرد. به عبارت دیگر، معنی اصلی فراشناخت، شناخت در مورد شناخت است. فراشناخت توانایی آگاهی ما از آنچه می‌دانیم و آنچه نمی‌دانیم است. اصطلاح فراشناخت به معنی آگاهی از یادگیری خویشتن یا چگونگی یادگرفتن است [20]. فراگیر با استفاده از راهبردهای فراشناختی در نظر می‌گیرد چگونه با موضوعی برخورد کند، چه رویکردی اتخاذ نماید، خطای خود را ضمن پیشرفت واری و طریقه نگرشی خود را به موضوع مجدداً مفهوم‌سازی کرده و آن را در نتیجه منعکس سازد. در واقع باورهای فراشناختی شیوه‌هایی هستند که به فراگیران کمک می‌کنند تا پی ببرند آیا آنچه را که خوانده‌اند یا انجام داده‌اند، درک کرده‌اند یا نه و از چه تکنیک‌هایی برای کمک به درک موضوع استفاده نمایند [21]. این مهارت‌ها به فراگیران کمک می‌کنند در موقع انجام فعالیت‌های پیچیده شناختی به چه، چگونه، چه زمانی، کجا و جرابی یادگیری رجوع نمایند. از این رو به لحاظ رفتاری مشارکت‌کنندگان فعال یادگیری به شمار می‌آیند. این باورها و راهبردها، تدابیری برای نظارت بر راهبردهای شناختی (سازمان‌دهی، تکرار، مرور و بسط یا ایجاد ارتباط بین مطالب) و هدایت آنها هستند [22].

راهبردهای عمده فراشناختی را می‌توان در سه دسته برنامه‌ریزی، نظارت و نظم‌دهی قرار داد [23]. یادگیرندگان ماهر به کمک راهبردهای شناختی به پیشرفت دست می‌یابند و با استفاده از راهبردهای فراشناختی بر راهبردهای شناختی نظارت می‌کنند تا پیشرفت خود را بهبود بخشند [24]. در همین راستا نتایج پژوهش قدم‌پور و همکاران نشان داد که آموزش بسته فراشناختی باعث افزایش انگیزش درونی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود [25]. پژوهش سعیدزاده و همکاران که با هدف بررسی رابطه باورهای فراشناخت و خودکارآمدی با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان انجام گرفت، نشان داد که بین راهبردهای فراشناختی و خودکارآمدی با پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. همچنین بین باورهای فراشناختی با خودکارآمدی تحصیلی دانشجویان رابطه مستقیمی مشاهده شد [26]. پژوهش رحیمی و شجاعی‌زاده نشان داد بین مهارت‌های فراشناخت و قابلیت‌های حل مساله رابطه مثبت و معنی‌دار و بین خودکارآمدی و قابلیت‌های حل مساله، رابطه مثبت و غیرمعنی‌دار وجود دارد [27].

توان پیش‌بینی داشتند. همچنین سبک زندگی اسلامی نیز توان پیش‌بینی انگیزش پیشرفت را داشت و سایر مولفه‌ها توان پیش‌بینی نداشتند و وارد مدل نشدند.

سبک زندگی اسلامی در گام اول ۲۷٪، در گام دوم با افزوده شدن خودبازبینی ۳۲٪ و در گام سوم با افزوده شدن برنامه‌ریزی ۳۴٪ واریانس انگیزش پیشرفت تحصیلی را تبیین نمود ($p=0/001$)؛ جدول ۲).

مثبت‌بودن اثرات سبک زندگی اسلامی، خودبازبینی و برنامه‌ریزی بر انگیزش پیشرفت تحصیلی نشانگر آن بود که هرچه سبک زندگی اسلامی، خودبازبینی و برنامه‌ریزی در دانش‌آموزان بیشتر باشد، میزان انگیزش پیشرفت تحصیلی نیز در آنان بیشتر خواهد بود و برعکس.

جدول ۱) میانگین آماری نمرات و ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیرها	نمرات	۱	۲	۳	۴	۵
۱- انگیزش پیشرفت تحصیلی	۸۴/۳۰±۸/۷۱	۱				
۲- سبک زندگی اسلامی	۲۱۶/۳۳±۲۲/۷۲	۰/۵۱	۱			
۳- آگاهی فراشناختی	۱۴/۱۳±۶/۱۶	۰/۳۶	۰/۴۸	۱		
۴- راهبرد شناختی	۱۳/۱۵±۵/۲۰	۰/۳۳	۰/۵۰	۰/۴۲	۱	
۵- برنامه‌ریزی	۱۷/۵۱±۴/۰۳	۰/۴۷	۰/۵۹	۰/۵۵	۰/۵۲	۱
۶- خودبازبینی	۱۴/۸۸±۵/۲۶	۰/۴۲	۰/۴۹	۰/۳۸	۰/۵۱	۰/۴۵

همه روابط در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار هستند.

جدول ۲) ضرایب رگرسیون گام‌به‌گام برای پیش‌بینی انگیزش پیشرفت تحصیلی از طریق سبک زندگی اسلامی و مهارت‌های فراشناختی

متغیرهای پیش‌بین	ضریب غیراستاندارد B	خطای استاندارد	ضریب استاندارد β	مقدار t	سطح معنی‌داری
سبک زندگی اسلامی	۰/۵۳	۰/۰۹	۰/۳۱	۵/۶۴	۰/۰۰۱
خودبازبینی	۰/۶۹	۰/۱۵	۰/۲۲	۴/۳۸	۰/۰۰۱
برنامه‌ریزی	۰/۴۶	۰/۱۴	۰/۱۷	۳/۳۰	۰/۰۰۱

بحث

این پژوهش با هدف بررسی تاثیر سبک زندگی اسلامی و مهارت‌های فراشناختی بر انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر کرمان انجام گرفت. نتایج نشان داد که همبستگی مثبت و معنی‌داری بین سبک زندگی اسلامی با انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان وجود دارد و همچنین سبک زندگی اسلامی قادر به پیش‌بینی انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بود. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های *اسدی* و همکاران^[35]، *نیکوکار* و همکاران^[19]، *ابراهیمی* و همکاران^[11]، *جمالی* و همکاران^[36]، *طوبابی* و همکاران^[18] و *کجباف* و همکاران^[37] همسو است که نشان داده‌اند سبک زندگی اسلامی به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان و دانشجویان تاثیرگذار است.

در تبیین رابطه بین سبک زندگی اسلامی و انگیزش پیشرفت تحصیلی باید به این نکته اشاره کرد که سبک زندگی مرتبط با اسلام و شاخص تفکر دینی، مبنایی برای تصمیم‌گیری صحیح فراهم می‌آورد؛ چرا که تصمیم‌گیری براساس مبانی دینی، از نظر منطقی نیز صحیح است و بنابراین باعث کاستن از نگرش‌های منفی نسبت به مسایل مختلف از جمله تحصیل می‌شود. از جهت

هفته توسط وی به کار گرفته شد که به ترتیب ۰/۸۲ و ۰/۸۵ به دست آمد. در ایران نیز اعتبار این پرسش‌نامه با دو روش همسانی درونی و تحلیل عاملی به دست آمده است و پایایی آن با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۴ و به روش بازآزمایی ۰/۷۴ محاسبه شد^[32].

۲- **پرسش‌نامه سبک زندگی اسلامی:** برای سنجش سبک زندگی اسلامی از پرسش‌نامه سبک زندگی اسلامی کابویانی استفاده شد. این پرسش‌نامه دارای دو فرم بلند (۱۳۵سئوالی) و کوتاه (۷۶سئوالی) است که در این پژوهش از فرم کوتاه سبک زندگی اسلامی استفاده شد. پاسخگویان باید با توجه به وضعیت فعلی زندگی خود، به هر سؤال در یک طیف چهاردرجه‌ای از "خیلی کم" تا "خیلی زیاد" پاسخ دهند. هر آیتم با توجه به اهمیتش، نمره‌ای بین ۱ تا ۴ می‌گیرد. نمره کل پرسش‌نامه از جمع کل نمرات حاصل می‌شود و حداقل ۱۴۱ و حداکثر ۵۷۰ خواهد بود. ضریب پایایی کل این آزمون ۰/۷۱ است. نتایج تحلیل عوامل نیز روایی و ساختار عاملی مناسبی را برای آن نشان داده است. روایی همزمان آن با آزمون جهت‌گیری مذهبی، ۰/۶۴ به دست آمد^[10].

۳- **پرسش‌نامه مهارت‌های فراشناختی:** پرسش‌نامه حالت فراشناختی، ابزاری است که برای اندازه‌گیری تفکر سطوح بالاتر یا مهارت‌های فراشناختی پیشنهاد شده است. این پرسش‌نامه با تلاش مشترک *اونیل* و *عابدی* در مرکز ملی پژوهش‌های مربوط به ارزشیابی، استانداردها و آزمون‌دانش‌آموز تدوین شده است^[33]. این پرسش‌نامه از چهار مولفه تشکیل شده و برای اندازه‌گیری هر مولفه آن ۵ ماده در نظر گرفته شده است. مولفه‌های پرسش‌نامه شامل برنامه‌ریزی، نظارت یا بازبینی خویشتن، راهبرد شناختی و آگاهی فراشناختی است، اما در مجموع پرسش‌نامه از ۲۰ ماده تشکیل شده است. مقیاس اندازه‌گیری پرسش‌نامه مهارت‌های فراشناختی ترتیبی بوده و شبیه طیف لیکرت است، ولی دامنه آن از ۱ (کاملاً مخالف) تا ۴ (کاملاً موافق) متغیر است. بالاترین نمره ممکن ۸۰ و پایین‌ترین نمره ممکن ۲۰ خواهد بود. ضرایب پایایی گزارش شده از ۰/۷۰ تا ۰/۸۳ متغیر بوده و نویسندگان نتیجه گرفتند که ابزار فراهم شده از پایایی کافی برخوردار است. آنان برای بررسی روایی سازه، رابطه اندازه‌های مهارت فراشناختی با پیشرفت تحصیلی را ملاک قرار داده و با توجه به همبستگی دو متغیر یادشده نتیجه گرفتند که پرسش‌نامه از روایی کافی برخوردار است. در تحقیق دیگر نیز پایایی این پرسش‌نامه با استفاده از دو روش آلفای کرونباخ و دونیمه‌سازی به ترتیب برابر ۰/۷۵ و ۰/۷۵ گزارش شده است^[34].

پس از جمع‌آوری پرسش‌نامه‌ها، داده‌ها با استفاده از آزمون‌های همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه به شیوه گام‌به‌گام در نرم‌افزار SPSS 16 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. سبک زندگی اسلامی و تمام مولفه‌های مهارت‌های فراشناختی به‌عنوان متغیرهای پیش‌بین و نمره انگیزش پیشرفت آزمون‌ها به‌عنوان متغیر ملاک در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

نمونه‌های پژوهش شامل ۳۳۲ نفر (۱۶۰ دختر و ۱۷۲ پسر) بودند که میانگین سنی همه آنها ۱۶/۸۳±۲/۲۳ سال (۱۶/۶۳±۲/۱۰ سال برای دختران و ۱۷/۱۱±۲/۳۶ برای پسران سال) بود.

همبستگی بین سبک زندگی اسلامی و تمام مولفه‌های مهارت‌های فراشناختی با انگیزش پیشرفت مثبت و معنی‌دار بود ($p=0/01$)؛ جدول ۱).

از بین مهارت‌های فراشناختی، مولفه خودبازبینی و برنامه‌ریزی

نظم‌دهی و طرح سؤال هنگام مطالعه همگی باعث می‌شود که فرد عملکرد تحصیلی بهتری داشته باشد و این منجر به افزایش انگیزه پیشرفت خواهد شد و حس درماندگی آموخته‌شده و سایر مفاهیم عاطفی منفی تحصیلی را از بین خواهد برد. اهمیت انگیزه پیشرفت در یادگیری بر کسی پوشیده نیست و مطالعات بسیاری نشان داده است که برنامه‌ریزی‌های غلط و عدم به‌کارگیری فنون درست مطالعه منجر به بی‌انگیزگی دانش‌آموزان و در نتیجه افت تحصیلی آنان می‌شود^[43].

با توجه به محدودیت‌هایی که وجود داشت این مطالعه فقط در دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر کرمان انجام گرفت، بنابراین نمی‌توان نتایج آن را به همه افراد و گروه‌های سنی تعمیم داد. بر این اساس پیشنهاد می‌شود در مطالعات آتی، گروه‌های سنی دیگر از جمله دانشجویان نیز مورد مطالعه قرار گیرند و نتایج آن با پژوهش حاضر مقایسه شود.

در مجموع نتایج این پژوهش نشان داد که سبک زندگی اسلامی و مهارت‌های فراشناختی می‌توانند به‌عنوان منابعی برای پیش‌بینی انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان معرفی شوند و با عنایت به این که پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان از اهداف اصلی آموزش و پرورش و خانواده‌ها است، بدیهی است که افزایش سبک زندگی اسلامی و همچنین ارتقای مهارت‌های فراشناختی دانش‌آموزان، می‌تواند در برنامه‌های آموزشی و پرورشی مدارس لحاظ شود و تاکید بر آموزه‌های اسلامی در جامعه مد نظر قرار گیرد.

نتیجه‌گیری

سبک زندگی اسلامی و مهارت‌های فراشناختی از عوامل مهم تاثیرگذار بر انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان هستند.

تشکر و قدردانی: بدین وسیله از مسئولان، معلمان و دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر کرمان که با حمایت‌های خود زمینه انجام این پژوهش را فراهم ساختند کمال تشکر و قدردانی را داریم.
تاییدیه اخلاقی: کدهای رایج اخلاق ۱، ۳ و ۲۴ (رضایت آزمودنی‌ها) و کد ۲۰ (هماهنگی پژوهش با موازین دینی و فرهنگی) در این مطالعه رعایت شده است.

تعارض منافع: تعارض منافی بین نویسندگان وجود ندارد.
سهم نویسندگان: شیفته شهبابی (نویسنده اول)، نگارنده مقدمه/نگارنده بحث (۳۰٪)؛ زهرا مغنی‌زاده (نویسنده دوم)، روش‌شناس/تحلیل‌گر آماری (۳۰٪)؛ غلامرضا ثناگوی محرر (نویسنده سوم)، پژوهشگر اصلی (۴۰٪)
منابع مالی: این پژوهش، بدون هیچ گونه حمایت مالی انجام شده است.

منابع

- 1- Barak M, Watted A, Haick H. Motivation to learn in massive open online courses: Examining aspects of language and social engagement. *Comput Educ.* 2016;94:49-60.
- 2- Heckhausen H. The anatomy of achievement motivation. Cambridge: Academic Press; 2013.
- 3- Atkinson JW. A theory of achievement motivation. Atkinson JW, Feather NT, editors. New York: Wiley; 1966.
- 4- Brunstein JC, Maier GW. Implicit and self-attributed motives to achieve: Two separate but interacting needs. *J Pers Soc Psychol.* 2005;89(2):205-22.

دیگر نتایج نشان داده است که سبک زندگی اسلامی منجر به افزایش شادکامی و رضایت از زندگی می‌شود^[36]؛ که این عوامل به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم بر انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان تاثیرگذارند. همچنین هر شخص موفق باید دارای سلامت روانی و جسمی باشد تا بتواند مراحل پیشرفت و موفقیت را طی کند. در پژوهش/برهیمی و همکاران، این نتیجه به دست آمد که سبک زندگی اسلامی در سلامت جسمی و روانی افراد می‌تواند نقشی موثر داشته باشد که نشان می‌دهد سبک زندگی اسلامی می‌تواند در موفقیت افراد تاثیر بگذارد^[11].

براساس تحقیقات پیشین عوامل عبادی بر موفقیت دانش‌آموزان تاثیر می‌گذارد؛ یعنی رابطه بین فرد و خدا و عباداتی مثل نماز، روزه، تلاوت قرآن و غیره و رفتارهایی که رسماً عبادت نیست، ولی فرد به نیت اطاعت از خداوند انجام می‌دهد در موفقیت افراد موثر است. با توجه به این که در سبک زندگی اسلامی، کارها با نیت به خدا و با چشمداشت اندک دنیوی انجام می‌گیرد، باید انتظار داشت در بحث تحصیل نیز شخص دارای انگیزش درونی باشد و به هر میزان که سبک زندگی بیشتر رنگ و بوی اسلامی داشته باشد، انگیزش برای یادگیری و تحصیل بیشتر می‌شود. در واقع در متون و تعالیم اسلامی تاکید زیادی بر امر یادگیری و خواندن شده است و بر همین اساس برای بسیاری از مسلمانان یادگیری جزء مهمی از زندگی است که به‌صورت درونی و خودجوش انجام می‌گیرد.

همچنین نتایج نشان داد که همبستگی مثبت و معنی‌داری بین مهارت‌های فراشناختی با انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان وجود دارد و مولفه‌های خودبازبینی و برنامه‌ریزی قادر به پیش‌بینی انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بودند. این یافته‌ها همراستا با نتایج پژوهش‌های قدم‌پور و همکاران^[25]، رحیمی و شجاعی‌زاده^[27]، طهماسبی و همکاران^[29]، پورطاهریان و همکاران^[30]، عاشورنژاد^[38]، اوزار^[39] و اوزرکان^[40] است که نشان داده‌اند رابطه مثبت و معنی‌داری بین مهارت‌های فراشناختی با انگیزش پیشرفت دانش‌آموزان و دانشجویان وجود دارد.

در تبیین همبستگی مثبت بین راهبردهای فراشناختی با انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان می‌توان به این نکته اشاره کرد که بر طبق نظریه یادگیری خودتنظیمی، از عوامل تاثیرگذار بر انگیزش پیشرفت و به‌تبع آن پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، آگاهی از راهبردهای خودنظارتی، عدم وابستگی به منابعی مانند معلمان، منابع کمک‌آموزشی و والدین و همچنین کاربرد فعال راهبردهای انگیزشی، انتخاب راهبردهای شناختی و راهبردهای یادگیری مناسب برای رسیدن به هدف است^[41]. به نظر می‌رسد دانش‌آموزان در مدارس هنگام مطالعه درس‌هایشان می‌توانند تحلیل کلی متن را انجام دهند و از منابع حمایتی دیگر مانند معلم و والدین استفاده کنند، اما زمان دشوار شدن متون درسی نمی‌توانند راهبرد مناسبی را برای حل مشکلاتشان بیابند^[12]. یادگیری فعالیتی است که درگیر فرآیندهای شناختی پیچیده‌ای است که هم رشد و توسعه مهارت‌های یادگیری و هم آموزش می‌تواند در آن موثر باشد و چون درک مطلب فرآیند فعالی است که دانش قبلی فرد نیز در آن دخیل است، از این رو راهنمایی دانش‌آموزان توسط معلمان در به‌کارگیری این راهبردها می‌تواند منجر به موفقیت در یادگیری آنان شود^[42]. پژوهشگران نشان داده‌اند که اگر دانش‌آموزان به‌خاطر یادگیری و فهمیدن مطالعه کنند، در کل فرآیند یادگیری، تمایل به استفاده از راهبردهای فراشناختی در حدی بالا دارند که انگیزش یادگیری را در آنها افزایش می‌دهد. همچنین اطلاع از شیوه‌های برنامه‌ریزی، هدف‌گزینی، نظارت بر میزان یادگیری، اصلاح شیوه‌های یادگیری،

- methodological considerations. *Metacognit Learn.* 2006;1(1):3-14.
- 23- Couchman JJ, Miller NE, Zmuda SJ, Feather K, Schwartzmeyer T. The instinct fallacy: The metacognition of answering and revising during college exams. *Metacognit Learn.* 2016;11(2):171-85.
- 24- Everson HT, Tobias S. The ability to estimate knowledge and performance in college: A metacognitive analysis. In: Hartman HJ, editor. *Metacognition in learning and instruction, neuropsychology and cognition.* 19th Volume. Dordrecht: Springer; 2001. pp. 69-83.
- 25- Ghadampour E, Khalili Geshnigani Z, Rezaeyan M. Effect of teaching meta-cognition package (critical thinking, problem solving and meta-cognition approaches) on the motivation and the scholastic achievement of male students of first grade high school. *J Instr Eval.* 2018;11(42):71-90. [Persian]
- 26- Saeedzadeh M, Mohammadi Y, Asadi F. The role of metacognition and self-efficiency in students educational achievement. *J Med Educ Dev.* 2018;13(2):140-9. [Persian]
- 27- Rahimi H, Shojaeezadeh L. Analyzing the relationship between meta-cognitive skills and educational problem-solving and mediating role of academic self-efficacy in students. *High Educ Lett.* 2018;11(41):167-97. [Persian]
- 28- Sepahvandi MA, Sabzian S, Geravand Y, Beyranvand S, Pirjavid F. Effectiveness of cognitive techniques on academic motivation and academic performance of female high school students in Isfahan. *New Educ Approach.* 2016;11(1):63-80. [Persian]
- 29- Tahmasebi GH, Ramezani SG, Zare H. Review the impact of metacognitive strategies on achievement motivation and academic burnout of girl students of 6th grade Hasanabad city. *J New Approach Educ Adm.* 2018;9(1):173-90. [Persian]
- 30- Poortaheriyani Z, Khosravi M, Mohammadifar MA. The relationship between reading metacognition strategies and study habits on academic motivation. *J Sch Psychol.* 2014;3(1):22-36. [Persian]
- 31- Hermans HJ. A questionnaire measure of achievement motivation. *J Appl Psychol.* 1970;54(4):353-63.
- 32- Akbari B. Validity of motivation questionnaire of Heremence on students of high school in Guilan providence. *Curric Plan Knowl Res Educ Sci.* 2008;(16):73-96. [Persian]
- 33- O'Neil Jr HF, Abedi J. Reliability and validity of a state metacognitive inventory: Potential for alternative assessment. *J Educ Res.* 1996;89(4):234-45.
- 34- Abafat H. The relation between meta-cognitive strategies, self-efficacy, parenting style with academic self-handicapping in male students of Ahwaz high school. *J Soc Psychol.* 2008;2(7):108-22. [Persian]
- 35- Asadi M, Barati Moghadam B, Naghavikoljahi M. The relationship between dimensions of Islamic lifestyle and happiness among the students of Kharazmi University. *Islam Health J.* 2015;2(1):33-8. [Persian]
- 36- Jamali M, Noroozi A, Tahmasebi R. Factors affecting academic self-efficacy and its association with academic achievement among students of Bushehr University Medical Sciences 2012-13. *Iran J Med Educ.* 2013;13(8):629-41. [Persian]
- 37- Kajbaf MB, Sajjadian P, Kaviani M, Anvari H. Relationship of Islamic lifestyle with happiness in life satisfaction of university students in Isfahan. *Ravanshenasi va Din.* 2012;4(4):61-74. [Persian]
- 5- Darwin S. The emergence of contesting motives for student feedback-based evaluation in Australian higher education. *High Educ Res Dev.* 2016;35(3):419-32.
- 6- Mega C, Ronconi L, De Beni R. What makes a good student? How emotions, self-regulated learning, and motivation contribute to academic achievement. *J Educ Psychol.* 2014;106(1):121-31.
- 7- Ahmed W, Van Der Werf G, Kuyper H, Minnaert A. Emotions, self-regulated learning, and achievement in mathematics: A growth curve analysis. *J Educ Psychol.* 2013;105(1):150-61.
- 8- Hendriks AA, Kuyper H, Lubbers MJ, Van Der Werf MP. Personality as a moderator of context effects on academic achievement. *J Sch Psychol.* 2011;49(2):217-48.
- 9- Kosnin AM. Self-regulated learning and academic achievement in Malaysian undergraduates. *Int Educ J.* 2007;8(1):221-8.
- 10- Kaviani M. Quantification and measurement of Islamic life style. *Ravanshenasi va Din.* 2011;4(2):27-44. [Persian]
- 11- Ibrahimy I, Tahmasebi Boldaji A, Mohammadi Nabikendi B. Quranic study on the relationship between life style and the pure life. *Quranic Stud J.* 2014;5(20):103-27. [Persian]
- 12- Afshani SAR, Rasoolinejad SP, Kavyani M, Samiee HR. The investigation of relationship between Islamic life style and social health among people of Yazd city. *Stud Islam Psychol.* 2014;8(14):84-104. [Persian]
- 13- Sobhaninejad M, Najafi H. A dimension analysis of responsibility in Islamic lifestyle. *Seraje Monir.* 2014;5(16):151-70. [Persian]
- 14- Ranjdoust Sh. Correlation of Islamic lifestyle with spiritual and social health. *Islam Life Style Cent Health.* 2018;2(4):187-94. [Persian]
- 15- Jenaabadi H. The study of the relationship between Islamic life style and job satisfaction with social health: A study correlation. *Biannu J Appl Couns.* 2017;7(2):45-54. [Persian]
- 16- Darbe Esfahani F, Motaghdifard M, Arfaei F, Shekari A. Correlation of Islamic lifestyle with life satisfaction and mental health. *Islam Life Style Cent Health.* 2018;2(3):131-5. [Persian]
- 17- Rahmati A. Prediction of psychological wellbeing and happiness in the light of Islamic lifestyle through the management of personality traits. *Res Bull Lifestyle.* 2018;4(6):43-67. [Persian]
- 18- Toulabi Z, Samadi S, Motaharinezhad F. A study on the role of self-esteem and self-effectiveness for the relation between Islamic life style and social adaptation among the youth in Mashhad. *J Sociol Stud Youth.* 2013;3(9):115-32. [Persian]
- 19- Nikookar GH, Kheyri AR, Taban M, Seydi F. Impact of Islamic lifestyle on academic achievement. *Islam Manag Q.* 2014;22(1):197-211. [Persian]
- 20- Mc Cormick CB. Metacognition and learning. In: Weiner IB. *Handbook of psychology, educational psychology.* Weiner IB, Freedheim DK, Miller GJ, Reynolds WM, editors. Hoboken: John Wiley & Sons; 2003. pp. 79-102.
- 21- Woolfolk AE. *Educational psychology: Modular active learning edition, student value edition.* 11th Edition. Upper Saddle River: Prentice Hall PTR; 2010.
- 22- Veenman MVJ, Van Hout-Wolters BHAM, Afflerbach P. *Metacognition and learning: Conceptual and*

- 41- Jalilzadeh H, Zarei HA. The prediction of religiosity based on thinking styles and personality types in the second secondary students of Urmia. *Biannu J Educ Sci Islam Point View*. 2018;6(10):123-40. [Persian]
- 42- Ilustre CAP. Beliefs about reading, metacognitive reading strategies and text comprehension among college students in a private university. *Philipp ESL J*. 2011;7:28-47.
- 43- Khurshid F, Tanveer A, Qasmi FN. Relationship between study habits and academic achievement among hostel living and day scholars' university students. *Br J Humanit Soc Sci*. 2012;3(2):34-42.
- 38- Ashournejad F. The effectiveness of metacognitive strategies training on student achievement motivation. *J Appl Psychol*. 2013;7(3):103-16. [Persian]
- 39- Öz H. Metacognitive awareness and academic motivation: A cross-sectional study in teacher education context of Turkey. *Procedia Soc Behav Sci*. 2016;232:109-21.
- 40- Özcan ZÇ. The relationship between mathematical problem-solving skills and self-regulated learning through homework behaviours, motivation, and metacognition. *Int J Math Educ Sci Technol*. 2016;47(3):408-20.